

EVLİLİĞİN İLK YILLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Psk. Aslı Şimşek*

Sosyal İlişkiler

Kur yapma esnasında evliliği planlama ve düzenleme, balayıdan sonra gerçekleştirilecek amaçları düşünme, arkadaşlar ve aile çiftin yaşamını oluşturmaktadır. Eşlerin ailesi ve arkadaş çevresi ise çiftin sosyal ilişkiler kurmalarında ve sürdürmelerinde etkili olmaktadır. Evliliğin ilk yıllarındaki sosyal ilişkiler, evli çiftin evlilik normlarını ve zor dönemlerde olumlu ve olumsuz sonuçlara neden olabilecek destekleri tanımlamak için çok önemlidir. Aileleri tarafından uygulanan baskı, yeni evlilerin güvenlerinin gelişmesi için olumlu ve olumsuz etkiler yaratmaktadır. Ailenin yeni çifte baskı yapması onların ilişkileri ile ilgili beklentilerini ve gelecekle ilgili planlarını etkileyebilmektedir.

Evliliğin ilk aylarında çiftler arasında çıkan görüş ayrılıklarında ailelerinin ve evli arkadaşlarının ilişkiyi olumsuz yönde etkilemesi ya da desteklemesi evli çiftin beklentilerini ve güvenlerini etkilemektedir. Çiftin yaşantısına ailesinden ve arkadaşlarından gelen müdahale evliliğin özellikle ilk iki yılında ve çiftlerin evliliklerini sürdürmekle ilgili yaşadıkları herhangi bir kararsızlıkta etkili olmaktadır. Ancak bazen bu etki hiç görülmemektedir. Bunun nedeni, bazen karı- kocaların evliliğin ilk yıllarında sahip oldukları yeni görev ve zorluklardan dolayı bir geçiş dönemi yaşamaları ve bu nedenle özellikle kendi ailelerine karşı kendilerini uzak hissetmeleridir.

Evliliğin sürdürülmesinde sosyal ilişkilerin yanı sıra iş yaşantısı, ebeveynliğe geçiş, ev içinde iş bölümü ve ilişki sırasında çıkabilecek çatışmayı yönetmeyi öğrenme de önemli olmaktadır.

İş Yaşantısı

Birçok yeni evli çift kendi geçimlerini sağlamak zorunda oldukları için ev dışında herhangi bir işte çalışmaktadırlar. İşin çalışma koşulları, çalışma süresi ve sürekliliği kişinin evliliğini etkilemektedir. Çiftler işlerindeki streslerini ve olumsuz duygularını evliliklerine yansıtmaktadırlar. Bu nedenle sahip oldukları işin stresi ve tatminsizliği arttıkça çiftin evliliklerine taşıdıkları olumsuz duygular da o kadar artmaktadır.

Günümüzde birçok evlilikte aileyi geçindiren kişi erkek olmaktadır. Bu tip ailelerde evi geçindiren erkeğe çok büyük saygı duyulmaktadır. Kadın ise erkeğe nazaran ikinci planda kalmaktadır. Kadının da çalıştığı evliliklerde ise kadının gücü ve saygısı erkek kadar fazla olmaktadır. Bununla birlikte evlilikte eşlerin gücü ve saygısı kültür, eğitim düzeyi ve eşlerin ailelerinde gördükleri ve benimsedikleri modeller gibi başka birçok etmeden de etkilenmektedir.

Ebeveynliğe Geçiş

Çocuk sahibi olmak yeni evli çift için heyecan verici ve meydan okuyucu bir geçiştir. Ancak çocuk sahibi olmak evli çifte birçok yeni sorumluluk da yüklemektedir. Çocuklara sadece dikkat etmek yetmemektedir; ayrıca eşler eski sorumluluklarını sürmek ve yeni görevleriyle arasında bir denge kurmak zorundadırlar. Bu durum eşlerin kendilik şemalarında değişikliklere neden olmakta ve uzun dönemde evlilikle ilgili uyumlarında farklılıklar gözlenebilmektedir.

Çocuk sahibi olmakla birlikte eşlerin uyku düzenleri bozulmakta, cinsel yaşantıları parçalanmakta, sosyal hayatları kısıtlanmakta ve kendilerine ve evliliklerine ayırdıkları zaman azalmaktadır. Tüm bunların sonucunda da duygularını ve zamanlarını yeniden düzenlemeleri ve ilişkilerindeki ihtiyaçlarını ve kendilerine saygılarını doyurabilmek için yeni yöntemler geliştirmeleri gerekmektedir.

Zamanın Paylaşılması

İş ve çocuk sahibi olma, çiftlerin yaşamlarını, ilişkilerini ve diğer isteklerini tutarlı bir biçimde ayarlamalarını gerektirmektedir. Özellikle çocuk artışıyla birlikte çiftlerin evliliklerine ve kendilerine ayırdıkları zaman daha da azalmaktadır. Bu durumda çiftin zaman paylaşımını en iyi şekilde ve adil bir biçimde yapmaları gerekmektedir. Aileler, ev içi sorumlulukların, cinsel etkinliklerin ve boş zamanların yeniden düzenlenmesini istemektedirler. Çocuk sahibi olan çiftlerde genellikle kadınlara ev içinde daha çok sorumluluk yüklenmektedir. Kadın çocuk bakımının yanı sıra temizlik, yemek yapma... gibi görevlerini de yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Erkekler ise kadınların beklentilerinden çok daha az yardım etmeğe yanaşmaktadırlar. Sonuçta çocuğun sorumluluğunun artması ve iş bölümünün adil bir biçimde yapılmaması strese ve çiftler arasında şiddetli tartışmalara neden olmakta ve bazen ayrılığa kadar giden sonuçlar doğurabilmektedir.

Ev İşlerinde İş Bölümü Yapma

Her evli çift ev işlerinde en uygun ve en iyi iş bölümünü yapmak ister. Toplumumuzda sosyal roller cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Genellikle erkekler para kazanmak için dışarıda çalışırken, kadınlar ev işlerini yapmaktadırlar. Ev işlerinde iş bölümü kimin para kazanmak için ev dışında çalıştığına ve eşlerin bakış açılarının nasıl olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Ancak yapılan araştırmalarda ev işleri konusunda eşlerin eşit görevlere sahip olmadığını ve bunu başarmanın da çok zor olduğunu göstermiştir. Bu konuda özellikle kadınlara daha fazla sorumluluk yüklenmektedir. çalışan kadınlar için ise bu durum daha zor olmaktadır; çünkü ev hanımları sadece ev işlerini yaparken çalışan kadınlar hem çalışmakta hem de ev işlerini yerine getirmektedirler.

Bu konuda yapılan araştırmalar ev içindeki iş bölümünün varolan inançlardan etkilendiğini göstermiştir. Afrika kökenli Amerikalı çiftlerin on yıllardır varolan herkesin eşit şartlara ve şanslara sahip oldukları yönündeki yaygın düşünceleri onların toplumsal rollerine ve ev içindeki statülerine de yansımıştır. Mesela Afrika kökenli Amerikalı çiftlerin kadınlarının ev içindeki performansları %60 iken beyaz çiftlerde bu durum %70 olmaktadır.

Ev içindeki davranış ve özelliklere yönelik değişim daha çok gelenekseldir ve değişime çok dirençli olmaktadır. Evli çiftlerde, kadınların eşitlikçi düşünceleri varsa ve ev içinde geleneksel roller benimsenmişse evliliğe yönelik daha olumsuz değerlendirmelere sahip olmaktadır. Diğer yandan, erkekler, geleneksel rolleri benimsemişlerse ve ev içinde eşitlikçi rollere sahiplerse evliliğe yönelik daha olumsuz düşünceleri olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu, ev işlerinde eşitsiz iş bölümü olan tüm kadınların ya da erkeklerin mutsuz olduğu anlamına gelememelidir. Eşler bunu her zaman haksızlık olarak algılamamaktadır. Kadınlar sadece kocalarından ev işlerini eşit bir şekilde paylaşmalarını istedikleri ve kocaları buna yaklaşmadığı zaman mutsuzluk yaşamaktadırlar.

Çatışmayı Yönetme

Tüm evli çiftler evlilikleri boyunca kendilerini bazı çatışmaların içinde bulmaktadırlar. Bununla birlikte çatışma evlilikle ilgili sıkıntıları ve yıkımı arttırmak yerine eşler arasındaki samimiyeti ve olumlu duyguları daha da şiddetlendirebilmektedir. Kur yapma döneminden itibaren ve evliliğin ilk yıllarında çiftler çok az çatışma yaşamakta ve varolan çatışmayı nasıl yöneteceklerini öğrenmektedirler. Başarılı bir yönetim çatışmayı tamamıyla azaltabilmektedir.

Çatışmanın yöntemi evlilikle ilgili uyumlarında yeni evli çiftler için çok önemli olmakta ve genellikle çatışmada yapıcı ilişkiler kurmak için yeni anlayışlar kazandırmaktadır. İlişkide benimsenen çatışma modeli anlaşmazlıklar sırasındaki davranışları ve evlilikle ilgili

doyumun iyi olmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Evliliklerde her iki eş de görüş ayrılıklarının daima çözülemeyeceğine inanmaktadırlar. Bununla beraber, bazı eşler görüş farklılıklarının ve bundan kaynaklanan -çok şiddetli olmayan- saldırgan davranışların her ilişkide gerekli ve sağlıklı olduğuna inanmaktadırlar. Bu inanca sahip eşlerin ilişkilerindeki görüş farklılıkları ve çok şiddetli olmayan saldırgan davranışlar evliliklerinde olumlu etki yapmaktadır. Bu inanca sahip olmayan eşlerde ise bu durum gözlenmemektedir.

Amerikalı zenci ve beyaz çiftler ile yapılan bir araştırmada zenci kadınların, görüş farklılıklarının daima yerleştiğine inanan beyaz kadınlardan daha hoşgörülü olduklarını, kızgınlıklarını kontrol etmek için daha fazla çaba sarf ettiklerini ve çatışmadan sakındıklarını bulmuştur. Çatışmadan sakınmanın beyaz çiftlerde daha olumsuz sonuçlara neden olduğu gözlenmiştir.

Cinsiyet açısından bakıldığında ise kadınlar ile erkekler arasında çatışma ile ilgili çok fazla farklılık görülmemiştir. İlişkide kadınlar erkelerden daha az yapıcı davranışlar sergilemektedirler. Yapıcı konuşmaların yapılması ilişkinin iyiye gitmesi yönünde erkekleri daha fazla etkilemektedir.

Eşlerin kavga sırasında birbirlerine yaptıkları yüklemelerin çatışmanın başarılı bir şekilde yönetilmesi ile ilgili olduğuna inanılmaktadır. İlişkide doyuma ulaşan eşlerle doyuma ulaşmayan, ilişkiden memnun olmayan eşlerin birbirlerine karşı yaptıkları olumsuz davranışlar karşılaştırıldığında doyum almayan, endişeli eşlerin çatışma oluştuğunda eşlerini bencilce ve davranışlarında kötü niyetli olarak gördükleri gözlenmiştir.

Çatışmayı yönetmenin sadece tek bir yöntemi yoktur. Çiftler çatışmanın değişik yollarını deneyebilir, karşılaştırabilir ve yeni yollar geliştirip, evlilikleriyle ilgili en iyi sonucu elde ettikleri yöntemleri devam ettirebilirler. Çatışma ile ilgili inançlar ve ilişkiye yapılan yüklemeler başarılı ve kararlı bir çatışma yöntemi için merkezi rol oynamaktadır.

Çatışmada oluşan davranışlar çiftlerin evlilikle ilgili endişeleri ve memnuniyetsizliklerine yönelik ipuçları da vermektedir. Evlilikte tartışmaların nedeni genellikle kadınların evde kocalarının davranışlarını değiştirmelerini istemelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak erkekler bazı davranışlarını değiştirmek istemektedirler. Erkekler toplum içinde daha yüksek statüye sahiptirler ve buna bağlı olarak daha yapıcı ilişkiler geliştirebilmektedirler. Bu durumda erkeklerin davranışlarını eşlerinin istediği gibi değiştirmemelerine neden olabilmektedir.

Çatışmanın nasıl yönetileceğini bilme ilişkide yıkımı engelleme için oldukça önemlidir. Yaşanan çatışma sırasında eşlerin birbirlerini destekler şekilde durumlarını anlatmaları daha olumlu sonuçlar yaratmaktadır. Çatışmada karşı tarafı destekleme yaşanan

engellenmeyi ve endişeyi ortadan kaldırarak çatışmanın şiddetlenmesini önlemektedir. Kavga sırasında eşler ilişkide endişe duydukları ve şikayetçi oldukları durumları birbirlerini destekleyecek, yapıcı bir biçimde özetlemelidirler. Yaşadıkları çatışmada eşleri tarafından desteklenen kadın ve erkekler evliliklerine ve eşlerinin pozisyonlarına yönelik daha olumlu duygular geliştirmektedirler. Evliliğin ilk yıllarından itibaren çatışmayı yönetmenin öğrenilmesi ve çatışmacı davranışlardan kaçınma evliliğin uzun sürmesinde ve evlilikle ilgili çıkabilecek engellerin aşılmasında oldukça kritik rol oynamaktadır.

Sonuç olarak evliliğin sürdürülmesinde sosyal ilişkiler, iş yaşantısı, ebeveynliğe geçiş, ev içinde iş bölümü ve ilişki sırasında çıkabilecek çatışmayı yönetmeyi öğrenme oldukça önemli olmaktadır. Sosyal ilişkiler, çatışma yönetimi ve iş yaşantısı yeni evli çiftin evlilik normlarını oluşturmasında ve yaşanabilecek olası çatışma durumlarında destekleme ya da tersi yönde evliliği etkilemektedirler.